

TAOTLUS ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISEKS TEADUSUURINGUS

Juhindudes isikuandmete kaitse seaduse (IKS) paragrahvis 6 sätestatust palun kooskõlastada

Uuringu pealkiri	Eesti Sotsiaaluuringusse pereplaneerimist kirjeldavate andmete lisamine	
Kas poliitika kujundamise uuring (IKS § 6 lg 5)	või	Jah
uuring hõlmab eriliigilisi isikuandmeid ja puudub valdkondlik eetikakomitee (IKS § 6 lg 4)		Jah
<i>Palume eelmise kahe lahtri puhul valida üks vastavalt õiguslikule alusele, v.a olukorras, kui poliitika kujundamise uuringu puhul puudub valdkondlik eetikakomitee. Kui poliitika kujundamise uuringus töödeldakse eriliiki isikuandmeid, siis täita ka eetikakomitee otsuse lahter.</i>		
Kas isikuandmete töötleja on määranud andmekaitse spetsialisti (sh tema nimi ja kontaktandmed)?		Jah, Sotsiaalministeeriumi andmekaitse spetsialisti kontakt: andmekaitse@sm.ee
Kas on olemas eetikakomitee otsus ¹ ? <i>Kooskõlastuse olemasolul lisada see taotlusele.</i>		Jah, olemas on vastus pöördumisele, vt lisa 4
Kas osa uuringust toimub andmesubjekti nõusoleku alusel? <i>Kui jah, siis palume taotlusele lisada nõusoleku vorm või selle kavand ning küsimustik või selle kavand.</i>		Jah

1. Vastutava töötleja üldandmed²	
1.1. Vastutava töötleja nimi, registrikood, aadress ja kontaktandmed (sh kontaktisik) <i>analoogne registrikandega, kontaktisiku e-post, telefon</i>	Sotsiaalministeerium 70001952 Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn Alis Tammur Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna nõunik tel +372 59114135 Alis.Tammur@sm.ee
1.2. Isikuandmete töötlemiskoha aadress (kui erineb registriandmetest) <i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postiindeks</i>	

2. Volitatud töötleja üldandmed³	
--	--

¹ IKS § 6 lg 4 - kui uuringus töödeldakse eriliiki isikuandmeid, on vajalik ka eetikakomitee kooskõlastus.

² Vastutav töötleja on uuringu läbiviija (tellija). Juhul, kui vastutav töötleja kasutab uuringu läbiviimisel teisi isikuid ja asutusi, siis on need teised isikud ja asutused volitatud töötlejad.

³ Volitatud töötlejate loetelu peab olema ammendav ehk kõik volitatud töötlejad peavad olema nimetatud. Kui taotluse esitaja on volitatud töötleja, peab taotlusele olema lisatud dokument, kust nähtub, et vastutav töötleja on volitatud töötlejale andnud volituse inspektsioonile taotluse esitamiseks.

<p>2.1. Volitatud töötaja nimi, registrikood, aadress ja kontaktandmed (sh kontaktisik) <i>Aadress analoogne registrikandega, kontaktisiku e-post ja telefoninumber</i></p>	<p>Eesti Statistikaamet 70000332 Tatari 51, 10134 Tallinn</p> <p>Epp Rimmelg Juhtivanalüütik Rahvastiku- ja sotsiaalstatistika osakond Statistikaamet www.stat.ee tel: 625 9330</p>
<p>2.2. Isikuandmete töötlemiskoha aadress (kui erineb registriandmetest) <i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postiindeks</i></p>	

<p>3. Mis on teadusuuringu läbiviimise õiguslik alus? <i>Nimetage õigusakt, mis annab Teile õiguse teadusuuringut läbi viia. Ei piisa viitest IKS § 6-le. Poliitikakujundamise eesmärgil läbiviidava uuringu puhul tuua välja volitused, millest nähtub, et asutus on selle valdkonna eest vastutav. Akadeemilise uuringu korral võib see olla näiteks Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus või teadus- või arendusprojekti avamise otsus, leping vms.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 13 lõike 1 punktiga 1 kohaselt on kõigi ministriumide ülesandeks oma valitsemisalale tarviliku teadus- ja arendustegevuse ning selle finantseerimise korraldamine. 2. Sotsiaalministeeriumi tegevusvaldkonna piiritleb Vabariigi Valitsuse seadus, mille § 67 lg 1 kohaselt kuulub ministriumi valitsemisalasse mh sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalhoolekande ning pensionisüsteemi kavandamine ja korraldamine, sotsiaalkindlustussüsteemide piiriülene koordineerimine, laste õiguste tagamine ja heaolu edendamine, puudega inimeste elukvaliteedi edendamine ja sellealase tegevuse koordineerimine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine. 3. Lisaks eeltoodule piiritleb Sotsiaalministeeriumi tegevusvaldkonda Vabariigi Valitsuse 20.03.2014. a määrus nr 42 „Sotsiaalministeeriumi põhimäärus“ (edaspidi <i>põhimäärus</i>). Vastavalt põhimääruse §-le 4 on ministriumi põhiülesanne seadustes ja teistes õigusaktides sätestatud pädevuse piires korraldus-, arendus-, planeerimis- ja järelevalvetoimingute tegemine oma valitsemisalas, lähtudes valitsemisala arengukavas esitatud ministriumi ja valitsemisala strateegilistest eesmärkidest ning põhimääruse 4. peatükis sätestatud osakondade põhiülesannetest. 4. Põhimääruse 4. peatükis on osakondade põhiülesannete all § 17 lõike 2 punktis 6 sätestatud, et analüüsi ja statistika osakonna põhiülesanne on luua eeldused ministriumi poliitikakujundamise protsessi teadmispõhisusele, et tagada
--	--

	<p>objektiivne ülevaade tervise- ja sotsiaalvaldkonna arengust ja rakendatud või kavandatava poliitika mõjususe.</p> <p>5. Isikuandmete kaitse seaduse (IKS) § 6 lg 5 kohaselt loetakse teadusuuringuks ka täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil. Nende koostamiseks on täidesaatval riigivõimul õigus teha päringuid teise vastutava või volitatud töötaja andmekogusse ning töödelda saadud isikuandmeid. Andmekaitse Inspektsioon kontrollib enne nimetatud isikuandmete töötlemise algust käesolevas paragrahvis sätestatud tingimuste täitmist.</p>
--	--

<p>4. Mis on isikuandmete töötlemise eesmärk?</p> <p><i>Kirjeldage uuringu eesmärke ja püstitatud hüpoteese, mille saavutamiseks on vajalik isikuandmete töötlemine. Palume siin punktis selgitada kogu uuringut, mitte ainult taotluse esemeks olevat osa (näitaks ka nõusoleku alusel toimuvat uuringu osa). Kui osa uuringust toimub nõusoleku alusel, siis palume taotlusele lisada nõusoleku vorm või selle kavand ning küsimustik või selle kavand.</i></p> <p>Käesolev taotlus taotleb Andmekaitse Inspektsiooni luba lisada Sotsiaalministeeriumi perepoliitika eesmärkide täitmiseks Eesti Sotsiaaluuringusse (edaspidi ESU) nõusolekupõhine küsimustik lapsesaamise plaanide, hoiakute ning soodustavate ja takistavate tegurite hindamiseks (pereplaneerimise moodul), mis eeldab käesoleva uuringu raames:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ESU valimi kasutamist; 2) Pereplaneerimise mooduli andmetele ESU raames kogutavate andmete taaskasutamist 3) Pereplaneerimise moodulile vastamisele järgnenud kolme kalendriaasta jooksul isikule laste arvu muutuse andmete lisamist Statistikaameti andmetel rahvastiku statistilist registrist⁴. <p>Statistikaameti iga-aastaselt läbiviidav ESU hindab leibkondade ja isikute sissetulekute jaotust, elamistingimusi ning sotsiaalset tõrjutust. Samasugust uuringut korraldatakse kõikides Euroopa Liidu riikides. Muu hulgas on see peamine regulaarne uuring vaesuse, ebavõrdsuse ja sotsiaalse tõrjutuse mõõtmiseks Eestis. Sellesse uuringusse pereplaneerimise mooduli lisamise eesmärk on teada saada milline võiks olla sündimus Eestis, millised on seda takistavad asjaolud ja mida neist saaks riiklikul tasandil mõjutada. Soovitud laste sünd on oluline perepoliitika mõõdik. Saadud tulemusi kasutab Sotsiaalministeerium Heaolu arengukava⁵ 2023-2030 alaesmärgi 1: lapsed ja pered ühe mõõdiku „Soovitud ja tegelike laste arvu vahe“ meetodika väljatöötamiseks, algtaseme ja sihttaseme seadmiseks ning indikaatori tulemuste jälgimiseks Heaolu arengukava perioodil kuni aastani 2030. Pereplaneerimise uurimine seostatuna ka teiste ESU küsimustega ning registriandmetega on oluline, et paremini mõista inimeste vajadusi ning sellest lähtuvalt teha muudatusi perepoliitika kujundamisel. Näiteks on varasemad uuringud näidanud, et pereplaneerimise hoiakutes mängivad rolli haridus, töökogemus ja majanduslik olukord. Soovitud laste arvu küsimuse võrdlemine saadud tegeliku laste arvuga võimaldab hinnata, kas ka soovitud laste arv kolme aasta jooksul realiseerus.</p> <p>Uuringud on kõige parem võimalus teada saada pereloome suundumustest ja probleemidest, et neile õigeaegselt ja asjakohaselt reageerida. Pereplaneerimist uuritakse elanikkonnas veel Eesti pere- ja</p>
---

⁴ Tegemist rahvastiku anonüümitud andmebaasiga, kus iga isiku kohta on statistilised tunnused erinevatest registritest vastavalt nende usaldusväärsusele kokku pandud. Seda kasutatakse ainult Statistikaameti poolt statistika tegemiseks riikliku statistika seaduse alusel ja Euroopa statistika tegevusjuhises toodud põhimõtetest lähtudes.

⁵ <https://www.sm.ee/sites/default/files/documents/2023-04/Heaolu%20arengukava%202023-2030.pdf>

sündimusuuringus⁶, mis toimub iga kümne aasta tagant ning selle vastamismäär on oluliselt väiksem, kui Eesti Sotsiaaluuringus ning samuti ei sobi uuringu regulaarsus (sagedus) Heaolu arengukava aruandluse jaoks. ESU on ainulaadne oma valimi suuruse (küsitletakse ligikaudu 13000 isikut) tõttu. Seetõttu saab uuringu käigus koguda piisavalt vaatlusi, mis võimaldaksid uuringutulemusi üldistada ka erinevate taustatunnuste lõikes. ESU viiakse läbi iga-aastaselt, mis võimaldab ka pereplaneerimise mooduli kordamist iga-aastaselt. Arvestades kriitilist seisu sündimuses ja muutunud ühiskonda, aitab pereplaneerimise moodul Sotsiaalministeeriumil iga-aastaselt operatiivselt tuvastada ja analüüsida erinevate ühiskonnarühmade lapsesaamise plaanide peamisi mõjutegureid ning seda muutust võrrelda ka ajas. Sotsiaalministeeriumi Heaolu arengukava seab strateegilised eesmärgid kuni aastani 2030 ning ka mõõdiku „Soovitud ja tegelike laste arvu vahe“ taset ning seda mõjutavaid tegureid tuleb seirata iga-aastaselt kuni aastani 2030. Seetõttu taotleb ka käesolev taotlus Andmekaitse Inspektsiooni luba lisada pereplaneerimise moodul ESU uuringusse aastani 2030.

5. Selgitage, miks on isikut tuvastamist võimaldavate andmete töötlemine vältimatult vajalik uuringu eesmärgi saavutamiseks.

Uuringu läbiviimisel on isiku tuvastamine vajalik kolmel eesmärgil:

1. ESU valimisse kuuluvatele isikutele uuringukutse saatmiseks ning nendega ühenduse võtmiseks (e-posti aadress, rahvastikuregistris märgitud elukoht, kontakttelefon). Enne uuringu algust saadab Eesti Statistikaamet kõigile valimisse sattunud isikutele kirja, milles tutvustatakse uuringu eesmärki ja antakse teada, kuidas nendega ühendust võetakse. Teavituskiri saadetakse valimiisikule rahvastikuregistris märgitud e-posti aadressile. Kui e-posti aadress puudub, saadetakse teavituskiri rahvastikuregistris märgitud aadressile posti teel. Sõltuvalt vastaja eelistusest kogutakse uuringu käigus andmeid veebiküsitluse või telefoni teel. Ilma valimisse kuuluvate isikute kontaktandmeteta ei ole võimalik valimisse kuuluvatele isikutele uuringukutset saata, ega uuringut läbi viia.
2. Pereplaneerimise küsimuste mooduli vastustele ESU raames kogutavate taaskasutamiseks käesoleva uuringu raames (vt täpsemalt 10.1 ja lisa 2). Taaskasutus tähendab, et käesoleva uuringu raames saadud mooduli andmed on töödeldavad koos ESU raames saadud andmetega (mitte otseselt isikustatud kujul). Uuringu eesmärgi saavutamiseks ei ole vajalik taaskasutada kõiki ESU raames üksikisiku ja leibkonna kohta kogutavaid andmeid, vaid kogutavatest andmetest on välja on valitud need tunnused, mis toetavad käesoleva uuringu eesmärki ehk võimaldavad hinnata ja analüüsida lapsesaamise plaanide, hoiakute ning soodustavate ja takistavaid tegureid erinevates ühiskonnarühmades ja seotuna vastaja ja tema leibkonna sotsiaalmajanduslike teguritega. Vastav nimekiri tunnustest ongi toodud lisa 2. Et saada kätte uuringu eesmärkide jaoks vajalik tervikpilt, on lisaks üksikisiku kohta käivatele andmetele vajalik ka analüüsida leibkonna tunnuseid, sest need annavad pereplaneerimise seisukohast teavet, mis tüüpi leibkonnas isik elab, millised on selle leibkonna elamistingimused ja majanduslik toimetulek.
ESU kasutab kombineeritud metoodikat ehk uuringus osalejad vastavad esmalt küsitlusele, misjärel lisatakse vastaja andmetele juurde täiendavad registri andmed. ESU uuringus osalejate küsitluse vastuste täiendamine registri andmetega vähendab vastaja jaoks uuringule kuluvat aja -ning ressursikulu, suurendab inimese kohta käivate andmete täpsust ning uuringutulemuste võrreldavust. Seega on registri andmete kasutamine äärmiselt oluline, et nii ESU kui ka käesoleva uuringu tulemused oleksid hiljem täielikud ning omavahel erinevate ühiskonnagruppide vahel võrreldavad. Registreeritud (ESU raames) saadakse isiku sissetuleku erinevad komponendid (nt töötasu, hüvitised, dividendid, toetused jne) ning puude olemasolu ja töövõime määra olemasolu. ESU läbiviimist reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL2019/1700), lisaks ka Riikliku statistika seadus § 4 ja § 20 ning Riikliku statistikatööde nimekiri, milles on ESU väljatoodud: <https://www.riigiteataja.ee/akt/323122023004>.
3. Pereplaneerimise küsimuste moodulis soovitud laste arvu kohta vastanud isikutele kolme aasta pärast Statistikaameti õiguslikul alusel saadud ja säilitatud tegeliku laste arvu tunnuse juurde lisamiseks.

Kogudes ESU-ga lisaks ka pereplaneerimise küsimusi ning saades Statistikaametist andmed laste arvu kohta

⁶ [GGP2020 \(ggp2020.eesti.ee\)](https://www.ggp2020.eesti.ee)

kolme aasta jooksul, saame kombineerida neid andmeid teiste ESU käigus kogutavate küsitlus- ja registriandmetega ning (vastaja nõusolekul, vt täpsemalt punkt 7), mis võimaldavad hinnata tegeliku laste arvu muutust ning analüüsida seda erineva sotsiaalmajandusliku taustaga ühiskonnarühmades iga-aastaselt. Uuringu tulemusel on Sotsiaalministeeriumil võimalik hinnata lapsesaamise plaane, hoiakuid ning tegureid, mis mõjutavad nende plaanide elluviimist või takistavad seda ning vastavalt sellele Heaolu arengukava raames planeerida ja hinnata poliitikameetmeid.

6. Selgitage ülekaaluka huvi olemasolu.

Sündimus on olulisim riigi tuleviku rahvastikku kujundav tegur, mistõttu on protsesside jälgimine tähtis. Tähtsust on suurendanud viimasel ajal niigi madala sündide arvu vähenemine veelgi. Sündimuse teema on avaliku huvi keskmes ja ministeeriumil on vajalik pidevalt anda selgitusi avalikkusele ses osas.

Strateegias „Eesti 2035“⁷ on sõnastatud üheks murekohaks madal sündimus ja Eesti noorte soovitud laste arvu vähenemine. Strateegia üheks aluspõhimõtteks on, et „Eesti rahvastiku kestmiseks väärtustatakse lapsi ja nende olemasolu ei tohi halvendada perede sotsiaalset seisundit ega põhjustada majanduslikke raskusi“.

Heaolu arengukava 2023-2030 alaeesmärk 1 on „Eesti on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades, hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas“.

Analüüs on vajalik Sotsiaalministeeriumi poliitika kujundamiseks. Kogutavatelt andmetelt töötatakse välja Heaolu arengukava 2023-2030 mõõdik „soovitud ja tegeliku laste arvu vahe“ ning saadud tulemusi üldistatud kujul kasutatakse Sotsiaalministeeriumi majasisestes ja avaldatavates analüüsides.

7. Selgitage, kuidas tagate, et isikuandmete töötlemine ei kahjusta ülemääraselt andmesubjekti õigusi ega muuda tema kohustuste mahtu.

Vajadusel loetleda täiendavaid kaitsemeetmeid privaatsuse riive vähendamiseks.

Isikuandmete töötlemine ilma isiku nõusolekuta kuid Andmekaitse Inspektsiooni kooskõlastuse alusel toimub järgmiste etappide tarvis:

1. Uuringu valimisse kuuluvatele inimestele uuringukutse saatmiseks;
2. Pereplaneerimise moodulile vastanud inimese ja tema leibkonda kuuluvate inimestele ESU raames kogutavate andmete (ESU andmete all on mõeldud siin all kõiki ESU raames töödeldavaid andmeid ehk inimese antud vastuseid, millele on lisatud registriandmed) taaskasutamiseks, st et andmed liidetakse ESU andmetele kuid töödeldakse koos ilma otseselt tuvastamata kujul (vt täpsemalt ülal ka punkt 5);
3. Pereplaneerimise moodulis soovitud laste arvu kohta vastanud isikutele Statistikaameti registrist kolme aasta jooksul pärast vastamist tegeliku laste arvu muutuse juurde lisamiseks.

ESU-s osalemine on vabatahtlik ning uuringukutse saanud inimesel on võimalik valida, kas ta soovib uuringus osaleda. Käesoleva uuringu jaoks lisatakse ESU-sse eraldiseisev pereplaneerimise küsimuste moodul ning selle käigus kogutakse andmeid vastaja bioloogiliste laste arvu, lapsesaamise ideaali, soovi ning takistavate asjaolude kohta. Nimetatud küsimuste moodulile vastamine toimub isiku eraldiseisva nõusoleku alusel ning enne küsimuste moodulit informeeritakse vastajat mooduliga andmete kogumise eesmärgist ning küsitakse tema nõusolekut järgnevale moodulile vastamiseks ja analüüsi läbiviimiseks (vt täpsemalt lisa 1). Seega on uuringus osalejal võimalik keelduda pereplaneerimise moodulile vastamisest ning mitte anda nõusolekut analüüsi läbiviimiseks. Juhul kui vastaja annab nõusoleku, on tal siiski võimalik keelduda ka iga küsimuse puhul eraldi antud küsimusele vastamisest (iga küsimuse puhul on olemas vastusevariant keeldumiseks).

Inimesel on igal hetkel võimalik pereplaneerimise moodulisse kogutud andmete töötlemise nõusolek tagasi võtta, teavitades sellest kirjalikult isikuandmete vastutavat või volitatud töötlejat. Kirjalikus vormis teavitamine on vajalik, et andmete vastutav või volitatud töötleja ei eksiks andmesubjekti tuvastamisel,

⁷<https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/aluspohimotted-ja-sihid#aluspohimotted>

kuivõrd nõusoleku tagasivõtmisel eemaldatakse pereplaneerimise andmed algandmestikust. Nõusoleku tagasivõtmisel andmete töötlemise lõpetamist on võimalik nõuda algandmete säilitamise ajal.

Pseudonüümitud andmestikust eemaldamine ei ole teiste tunnuste rikkumise ohu tõttu võimalik. Andmete töötlejad lähtuvad isikuandmete kaitse üldmääruse põhimõtetest ning isikuandmete töötleja üldjuhendis toodud täpsustustest, sh protsessis pääsevad isikuandmetele ligi konkreetselt määratud inimesed, kes töötlevad andmeid vaid selle analüüsi huvides. **Analüüsi tulemused esitatakse isikustamata ja üldistatud anonüümsel kujul, mis ei kujuta ohtu isiku õigustele ega vabadustele.**

8. Kuidas toimub andmete edastamine isikuandmete allikalt teadusuuringu läbiviijani?

Sealhulgas palume välja tuua milliseid töötlussüsteeme ja/või keskkondi (sh pilveteenus) isikuandmete (sh pseudonüümitud) töötlemiseks kasutatakse ning millises riigis⁸ asuvad töötlussüsteemide/pilveteenuse pakkuja serverid.

Statistikaamet lisab andmestiku Statistikaameti kaugtöölauda teenuse (RDP) kaudu töötavasse teadlaste keskkonda, millel on juurdepääs Sotsiaalministeeriumi konkreetselt käesoleva analüüsiga tegelevatel analüütikutel. Ligipääs teadlaste keskkonda on isikupõhine ning konkreetsed andmestikele ligi pääsevad analüütikud lepivad eraldiseisvalt Statistikaameti ja ministeeriumi vahel kokku. **Teadlaste keskkonnas ei töödelda kogutud algandmeid**, vaid lepingupartneri jaoks sinna tõstetud pseudonüümitud kujul andmestik, mis tagab selle, et algandmeid ei saa muuta. Kõik tehtud tulemid läbivad Statistikaameti poolse kontrolli, mille käigus jälgitakse, et teadlaste keskkonnas Sotsiaalministeeriumi analüütiku poolt ettevalmistatud agregeeritud andmed oleksid statistiliselt usaldusväärsed **ning ei võimaldaks ühegi andmesubjekti tuvastamist**. Statistikaamet rakendab andmete analüüsimisel statistilise aimatavuse kontrolli. Analüüsi lõppedes jääb Sotsiaalministeeriumile üldistatud ja anonüümne tulemus.

Sotsiaalministeeriumi analüüsi teostavad isikud saavad juurdepääsu pseudonüümitud andmestikule teadlaste keskkonnas vastavalt konfidentsiaalsete andmete teaduslikul eesmärgil kasutamise korrale. Statistikaamet ei tee teadlaste keskkonnas kättesaadavaks inimese kohta ESU raames kogutavaid registritest pärinevaid algandmeid, vaid ainult iga pseudonüümitud isiku kohta need tunnused, mis on kirjas lisas 2 ning nõusoleku alusel kogutud arvnäitajad (laste arvu näitaja).

Osad lisas 2 välja toodud tunnustest on isiku enda poolt ankeedis antud vastused, osad on erinevate vastuste põhjal kokku kombineeritud (arvutatud) tunnused ning osad on ankeedis antud vastuste ning registritest saadud sissetulekute andmete põhjal kokku arvutatud tunnused. Sissetulekute andmetel põhinevate tunnuste osas on oluline rõhutada, et Sotsiaalministeeriumile ei tehta kättesaadavaks registreeritud algandmeid, vaid ainult lisas 2 välja toodud Statistikaameti poolt välja arvutatud tunnused pseudonüümitud isikute kohta. Seetõttu ei ole otstarbekas lisas 2 iga tunnuse juures välja tuua, milliste eraldiseisvate registriandmete pealt on need Statistikaamet arvutanud, kuna neid tunnuseid on kõikide registrite peale kokku ligi 200. Viitame siin ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL2019/1700) direktiivile, mille täitmise aluseks on Eurostati poolt Statistikaametile esitatud meetodika, kus on defineeritud ka sissetuleku mõiste ja selle komponendid. Sissetuleku komponente kogub Statistikaamet registrite andmetest ja isiku poolt vastatud küsimustikust. Sissetuleku mõiste lahti selgituse leiab ka STAT kodulehelt: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/sissetulek>.

9. Loetlege isikute kategooriad, kelle andmeid töödeldakse ning valimi suurus.

Inimeste rühmad, keda uurida kavatakse ning kui palju neid on.

ESU üldkogumisse kuuluvad kõik Eestis elavad tavaleibkonnad, kelle põhielukoht on Eestis, ja nende liikmed, kes ei viibi institutsioonis (laste- või hooldekodu, klooster, vangla jms). Seega jääb umbes 1% Eesti elanikkonnast uuringu üldkogumist välja. Uuringus osalejad valitakse rahvastikuregistrist juhuvalikuga vähemalt 14-aastaste isikute hulgast. Iga isik toob valimisse kaasa oma leibkonna. Valimi suurus on ligikaudu 8000 leibkonda. ESU küsitluses osalevad kõik selle leibkonna vähemalt 15aastased liikmed. ESU käigus küsitletakse ligikaudu 1% rahvastikust (ca 13 000 inimest). Tulemused laiendatakse kogu elanikkonnale. See tähendab, et iga uuringusse sattunud inimene esindab umbes sadat Eesti elanikku.

⁸ Isikuandmete edastamine on lubatud üksnes sellisesse riiki, millel on piisav andmekaitse tase (Euroopa Liidu liikmesriigid; Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ühinenud riigid; riigid, mille isikuandmete kaitse tase on Euroopa Komisjoni poolt hinnatud piisavaks). Kui kasutatava keskkonna server ei asu piisava andmekaitsetasemega riigis, saab isikuandmete edastamine toimuda isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artiklite 44-50 alusel. Täiendav teave: <https://www.aki.ee/isikuandmed/andmetootleja/isikuandmete-edastamine-valisriiki>. Kui kasutatava keskkonna server asub riigis, mis ei ole piisava andmekaitse tasemega, tuleb täita ka taotluse punkt 12. Edastamine tähendab ka isikuandmete hoidmist serveris.

Küsitlusse sattunud inimese nime ja aadressi teavad vaid küsitleja ja küsitlusjuht. Kogutud andmeid kasutatakse üldistatult, kellegi andmeid eraldi ei vaadelda. Statistikaamet tagab kõigi vastajate andmete kaitse riikliku statistika seaduse jt õigusaktide alusel. ESU-s osalemine on vabatahtlik.

ESU valimisse kuuluvad leibkonnad, mitte üksikisikud. Valim tehakse lähtuvalt ESU metoodikast arvestades seda, et valim peab olema esinduslik riikliku statistika jaoks vajalikes lõigetes (piirkond, vanus, leibkonnatüübid jms) **ehk eraldi valimit Sotsiaalministeeriumi küsimuste jaoks ei tehta**. ESU uuring koosneb kahest erinevast ankeedist. Üks on leibkonna ankeet (leibkonda terviklikult puudutavad andmed sh ka leibkonna koosseisu teadasaamine), mida täidab leibkonna liige, kes on kõige paremini kursis eluaseme seisukorra ja kulutustega. Teine ankeet on aga mõeldud igale 15+ aastasele leibkonnaliikmele isiklikuks täitmiseks. **Ankeedile vastab isik isiklikult ning pereplaneerimismooduli küsimused on lisatud just sellesse ankeeti** ja seega iga isik annab ise nõusoleku vastata küsimustele ja siduda ESU uuringuga kogutud andmed tema vastustega. **Pereplaneerimise mooduli küsimusi küsitakse ainult 18+ aastastelt vastajatelt ning kahel küsimusel neljast on ka lapsesaamise bioloogilistest teguritest tulenev erinev vanuspiir meestele ja naistele (vt täpsemalt lisa 1).**

9.1. Tooge välja periood, mille kohta isikuandmete päring tehakse.

Uuringuaastal küsitletakse esimest korda valimisse sattunud inimesi. Kolme aasta pärast lisatakse pereplaneerimise moodulile vastanud isikute sel perioodil saadud laste arv – näiteks 2023. aastal küsitletud inimestele lisatakse 01.01.2027 seisuga laste arv, kui palju neile on selle aja jooksul lapsi lisandunud. Pereplaneerimise moodul lisatakse ESU uuringusse igal aastal kuni aastani 2030 (vt põhjendus punktis 4). Viimane kord, kui antud uuringu raames isikutele saadud laste arvu tunnus lisatakse, on 01.01.2034 seisuga laste arv.

9.2. Loetlege töödeldavate isikuandmete koosseis.

Tuua detailselt välja, milliseid isikuandmeid töödeldakse (nt ees- ja perenimi, isikukood, e-posti aadress jne) ning põhjendus, miks just neid andmeid on uuringu eesmärgi täitmiseks vaja. Vajadusel esitada taotluse lisana (nt tabelina).

Käesoleva uuringuga töödeldakse isiku nõusolekul täiendava mooduliga järgmisi andmeid:

1. Soovitav ideaalne laste arv või laste arv, mida isik oleks endale soovinud;
2. Bioloogiliste laste arv küsitlushetkeks;
3. Soov saada järgmise kolme aasta jooksul lapsi;
4. Probleemid või asjaolud võivad mõjutada soovi saada või mitte saada lapsi järgmise kolme aasta jooksul.

Lisaks ESU koosseisu kuuluvaid vastaja sotsiaal-majandusliku seisundi, ameti ja töötamise sektori, hariduse, leibkonnatüübi, sissetulekute, elamistingimuste, vastaja enese hinnang laste mittedaamisel terviseseisundi tõttu (üldine valikvastus) ja toimetulekut iseloomustavad tunnuseid. Igale pereplaneerimise moodulis vastanud isikule lisatakse rahvastikuregistri põhjal juurde laste arvu muutus kolme aasta jooksul.

Täpsemalt on ESU koosseisus olevate töödeldavate andmete koosseis välja toodud lisa 2.

9.3. Loetlege isikuandmete allikad.

Nimetage konkreetsed isikuandmete allikad (nt registrid, küsitluslehed jne), kust isikuandmeid saadakse.

ESU-ga kogutavad isikuandmed pärinevad rahvastikuregistrist, Töötukassa, Sotsiaalkindlustusameti ja Maksu- ja Tolliameti registritest ning vastaja enda poolt küsimustikus antud vastustest. Käesoleva uuringu raames täiendava mooduliga kogutavate andmete allikaks on inimese enda poolt antavad vastused. Töödeldavate andmete koosseis koos allikatega on välja toodud lisa 2. Pereplaneerimise küsimustele vastanud laste arvu muutus kolme aasta jooksul saadakse Statistikaameti registrist.

9.4. Kas andmeandjatega (andmekogu vastutava töötlejaga) on konsulteeritud ning nad on valmis väljastama uuringu eesmärgi saavutamiseks vajalikud andmed?

Jah.

10. Kas kogutud andmed pseudonüümitakse või anonüümitakse? Mis etapis seda tehakse? Kes viib läbi pseudonüümimise või anonüümimise (vastutav töötleja, volitatud töötleja, andmeandja vms)? Kui andmeid ei pseudonüümita, siis selgitada, miks seda ei tehta.

Kogutud andmed pseudonüümitakse enne andmestike kättesaadavaks tegemist ja selle teostab volitatud töötleja (Statistikamet). Pseudonüümimise võtit uuringu vastutavale töötlejale SoM-ist kättesaadavaks ei tehta (vt ka andmete edastamise protsess, taotluse punkt 8).

10.1. Loetlege pseudonüümitud andmete koosseis.

Pseudonüümitakse absoluutselt kogu andmete koosseis, seda seetõttu, et ESU uuringu valimit ja ESU uuringu andmestikku (ESU raames kogutavad registriandmeid ja küsitlusandmeid) algandmetena käesoleva uuringu vastutavate töötlejatega ei jagata (ESU läbiviimiseks on Statistikaametil eraldi õiguslik alus ning SoM taaskasutab neid andmeid mitteiskustatud kujul). Ühtegi pseudonüümimata andmestikku ei kasutata. Täpsemalt on töödeldavate ja pseudonüümitud andmete koosseis välja toodud lisas 2.

10.2. Kirjeldage pseudonüümimise protsessi ja vahendeid.

Kui kasutatakse koodivõtit, siis tuua välja, kes koodivõtit säilitab ja kui kaua säilitab.

Pseudonüümid genereeritakse andmestikus isikukoodide põhjal. Pseudonüümimiseks kasutatakse koodivõtit, mis tugineb Statistikaameti meetodikal ja mida teistele osapooltele kättesaadavaks ei tehta. Tegemist on Statistikaameti kasutusel oleva pseudonüümimise meetodikaga.

10.3. Tooge välja pseudonüümitud andmete säilitamise aeg ja põhjendus.

Kui andmeid ei pseudonüümita, siis tuua välja andmete kustutamise tähtaeg.

Vähemalt kvartali ja aasta täpsusega.

ESU on 4-aastane paneeluuring, mistõttu on vajalik andmete pikaajalisem säilitamine. ESU toorandmeid (algandmeid) säilitatakse vastavalt Statistikaameti dokumentide loetelule 10 aastat (<https://www.stat.ee/et/statistikaamet/andmekaitse>). Seda seetõttu, et kuna uuringus taaskasutatakse ESU andmeid, millele liidetakse nõusoleku alusel täiendavad andmed (küsimused), siis vaadeldakse andmeid ühe tervikuna, ühe reeglistikuga. Algandmetele pääsevad ligi ainult Statistikaameti kindlaks määratud töötajad. Sotsiaalministeeriumi analüüsi teostavad inimesed neile ligi ei pääse. Kuna pereplaneerimise mooduli küsimusi küsitakse samaaegselt ESU läbiviimisega ja neid seostatakse omavahel, on otstarbekas ja vajalik rakendada ühetoalist säilitustähtaega.

2025. aasta ESU pseudonüümitud andmed jõuavad teadlaste keskkonda hiljemalt 2025.a III-kvartalis. Pereplaneerimise moodulit korraldatakse kuni 2030 uuringuaastani ning igal aastal jõuavad sama uuringuaasta pseudonüümitud andmed teadlaste keskkonda hiljemalt III-kvartaliks. 2030 uuringuaastal pereplaneerimise moodulile vastanud isikute laste arvu muutus lisatakse kolme aasta pärast ning seetõttu saab 2030 aasta uuringutulemused kokku võtta aastal 2034. **Pseudonüümitud andmestikke säilitatakse vastutava töötleja jaoks Statistikaameti teadlaste keskkonnas kuni aastani 2034 III kvartal**, et tagada kogutud andmete võrdlemine kogu heaolu arengukava perioodi kohta ehk uuringu tarvis kogutud pseudonüümitud andmetest tekib 10 aastane aegrida, mis võimaldab analüüsida pereplaneerimise seoste muutust ajas kogu heaolu arengukava perioodi jooksul. Andmete võrdlus on oluline eesmärgi saavutamiseks.

SoM sõlmib teadlaste keskkonna kasutamiseks lepingu. Lepingus sätestatakse isikud, kellel on õigus pääseda ligi teadlaste keskkonda, iga määratud isikuga sõlmitakse eraldi konfidentsiaalsuskokkulepe. Teadlaste keskkonnast väljavõetavaid agregeeritud tulemeid kontrollitakse enne väljastamist ning tulemeid säilitatakse 1 aasta peale lepingu kehtivuse lõppu. Kord on leitav: <https://www.stat.ee/et/avastatistikat/kusi-statistikat/konfidentsiaalsete-andmete-kasutamine-teaduslikul-eesmargil>.

11. Kas andmesubjekti teavitatakse isikuandmete töötlemisest?

Jah/ei

Jah – esmaselt uuringukutse saatmisega, seejärel uuringus osalemiseks nõusoleku küsimisega ning lisaks eraldiseisvalt täiendava mooduli küsimustele vastamiseks nõusoleku küsimisega.

11.1. Kui vastasite ei, siis palun põhjendage⁹

⁹ Isikuandmete töötlemisest teavitamise kohustus tuleneb IKÜM-st, teavitamata jätmine on põhjendatud väga erandlikel juhtudel.

11.2. Kui vastasite jah, siis kirjeldage, kuidas teavitatakse.	Inimesele saadetakse uuringukutse (koos Eesti Sotsiaaluuringu kutsega), uuringus osalemine toimub isiku enda vabal valikul ning täiendava mooduli küsimustele vastamiseks küsitakse inimeselt eraldi nõusolek.
11.3. Kust on leitavad andmekaitsetingimused¹⁰?	Andmekaitsetingimused on viidatud SoM veebilehel uuringute info juures. Inimesele esitatakse viide veebilehele ja lühike selgitus analüüsi sisu kohta enne täiendavat moodulit.

12. Kas isikuandmeid edastatakse kolmandatesse riikidesse¹¹ <i>Jah/ei. Kui vastate küsimusele jah, siis täita ka järgnevad lahtrid.</i>	<i>Ei</i>
12.1. Loetlege riigid, kuhu isikuandmeid edastatakse.	-
12.2. Milliseid lisakaitsemeetmeid kasutatakse?	<p>Töövahendite ja infovara turve Analüüsi teostajale võimaldatakse ligipääs andmetele Statistikaameti turvalise töökoha VPN-ühenduse kaudu. Teadlaste keskkond on eraldiseisev keskkond ehk see ei ole ühendatud teiste Statistikaameti infosüsteemidega, mis tagab selle, et isikud pääsevad ligi vaid sellele infole, milleks neil õigus on. Lepingupartneri poolt määratud isikud kasutavad süsteemi sisenemiseks tööandja arvuteid. Teadlaste keskkond vastab eITS nõuetele.</p> <p>Andmete, dokumentide ja andmekandjate turve Teadlaste keskkonna kasutamise eelduseks on konfidentsiaalsete andmete kasutamise lepingu sõlmimine Statistikaameti ja süsteemi kasutavate asutuste vahel. Iga süsteemi pääseva isikuga sõlmitakse täiendav konfidentsiaalsuskohustus.</p> <p>Isik pääseb ligi vaid neile andmetele, milleks tal õigus on – see määratakse kindlaks asutustevahelises lepingus, mille baasilt tellitakse RMITilt vastavad juurdepääsuõigused. Juurdepääsuõigused suletakse üldjuhul lepingu lõppemisel (kui lepingus ei ole sätestatud varasemat tähtaega).</p> <p>Töötlussüsteemi turve Teadlaste keskkond vastab eITS nõuetele. Teadlaste keskkonda haldab RMIT vastavalt Statistikaameti ja RMITi vahel sõlmitud teenusleppetele, milles mh on lepitud kokku ka süsteemi taasteaeg.</p> <p>Kasutajaõigused antakse vastavalt asutustevahelises lepingus sätestatud andmestikele. Süsteemi sisenemiseks tuleb end autentida. Täpsem protsessi kirjeldus asub siin:</p>

¹⁰ IKÜM-i kohaselt tuleb andmesubjektile esitada isikuandmete töötlemise kohta teave ehk nn andmekaitsetingimused, mis peavad vastama IKÜM art 12 – 14 sätestatule.

¹¹ Isikuandmete edastamine on lubatud üksnes sellisesse riiki, millel on piisav andmekaitse tase (Euroopa Liidu liikmesriigid; Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ühinenud riigid; riigid, mille isikuandmete kaitse tase on Euroopa Komisjoni poolt hinnatud piisavaks). Isikuandmete nn kolmandatesse riikidesse edastamine toimub IKÜM artiklite 44-50 alusel. Täiendav teave: <https://www.aki.ee/isikuandmed/andmetootlejale/isikuandmete-edastamine-valisriiki>.

<https://www.stat.ee/et/konfidentsiaalsete-andmete-kasutamise-juhend#Seanss-seansi-lopetamine-ja-uhenduse-katkestamine-macOS-Windows-8>

Teadlaste keskkonnas tehtavatest toimingutest jäävad alles logid, mida säilitatakse vastavalt Statistikaameti dokumentide liigitusskeemis ettenähtud aja. Logisid kasutatakse intsidentide menetlemisel.

Statistikaametis on kehtiv infovarade kasutamise kord (märkega AK), mis sätestab infosüsteemide, andmebaaside, andmete, rakenduste, arvutitöökohta, sisevõrgu, andmekandjate ja tööalaselt kasutatavate nutiseadmete kasutamise reeglid, mille osasid sätteid rakendatakse teadlaste keskkonna kasutajatele konfidentsiaalsuskohustuse kaudu.

Kinnitan, et taotluses esitatud andmed vastavad tegelikkusele.

Marion Rummo

(allkirjastaja ees- ja perenimi)¹²

_____ (allkiri ja kuupäev)

Taotluse lisad¹³:

Lisa 1: <i>Küsimustik koos isiku nõusoleku võtmise vormiga</i>
Lisa 2: <i>Töödeldavate andmete koosseis koos allikatega</i>
Lisa 3: <i>Isikuandmete töötlemise tingimused</i>
Lisa 4: <i>Eetikakomitee vastus pöördumisele</i>

¹² Taotluse saab allkirjastada vaid isik, kellel on vastava asutuse/ettevõtte esindusõigus või teda on volitatud taotlust esitama. Kui allkirjastaja on volitatud taotlust esitama, siis esitada volitust tõendav dokument (volikirj, leping vms).

¹³ Kui nimetatud lisasid ei ole, siis palume need kustutada.